

наполнение слотов. Материалом исследования служат толковые словари современного английского языка и фрагменты современного политического дискурса.

Ключевые слова: концепт *конфликт*, фреймовая структура, предметный фрейм, акциональный фрейм.

Zan'kovska G. D. Frame Structure of the Concept CONFLICT

The article analyses the concept CONFLICT through the frame structuring which is the means of organization of knowledge and information. The construction of the frame model comes true on the basis of the notional signs of the concept. The frame modeling of the concept is represented by objective and by actional frames which present the internal organization of the concept. The aim is to distinguish key slots of the frame structure and to define the verbal filling of the slots. The explanatory dictionaries of the modern English and the fragments of the modern political discourse serve as the research material.

Key words: concept *conflict*, frame structure, objective frame, actional frame.

Стаття надійшла до редакції 06.02.2013 р.

Прийнято до друку 28.02.2013 р.

Рецензент – к. філол. н., доц. Єсипенко Н. Г.

УДК: 811. 111' 73. 149.

К. О. Кантур

**АНТРОПОСЕМІЧНА ЕВФЕМІЯ В КОНЦЕПТУАЛЬНОМУ
МАКРОПОЛІ «ВІК ТА СТАН ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ»
(на матеріалі англійської, французької, української та
російської мов)**

Лексикографічні проблеми антропосемічної евфемії знаходились у центрі уваги таких дослідників, як Б. Холдер [1], Дж. Німан [2], К. Силвер, Х. Роусон [3], що призвело до появи відповідних словників евфемізмів. Соціолінгвістичні аспекти евфемії було розглянуто в студіях Л. Вісон [4], Ю. Зацного [5], А. Кацева [6], А. Остроух [7]. Семантичні особливості евфемізмів були об'єктом дослідження Н. Потапової [8], М. Царьової [9] тощо.

Актуальність дослідження визначається необхідністю вивчення антропосемічної евфемії, а також проблем лінгвосемантичних механізмів антропосемічної евфемії та питань впливу різних чинників на рівень активності евфемістичних процесів з урахуванням новітніх тенденцій і реалій сьогодення.

За мету автор обрав вивчення процесів евфемії та функціонування евфемізмів антропосемічної лінгвоконцептуальної макрополя «Вік та стан здоров'я людини».

У дослідженні було використано співвідносний і дистрибутивний методи, які застосовувалися для визначення місця евфемізмів у синонімічних рядах та виявлення їх конотативної суті.

Автором розглянуто антропосемічні евфемізми (найбільш невивчену сферу евфемії), надано їхні кількісно-якісні характеристики, описано широко вживані способи утворення евфемізмів у чотирьох зазначених мовах, визначено лінгвоконцептуальні сфери найактивнішої евфемізації.

Дослідження показало, що сфера анатомічних особливостей і фізіологічних процесів через відсутність в них естетичної складової залишається сферою активної евфемізації, незважаючи на тенденції до універсальної відкритості всіх ланок життя, у тому числі інтимно-фізіологічної. В основі евфемізації лежить прагнення до максимальної десексуалізації найменувань (наприклад, у російській мові: «*больной подагрой*» замість «*больной сифилисом*» або його дефізіологізації (наприклад, в англійській мові: «*having (a) Malta dog*» у значенні «*suffering from diarrhea*» за рахунок переходу небажаних або табуйованих сем до імплікаціоналу значення).

На основі аналізу лінгвістичних словників було визначено, що евфемізації підлягають усі кваліфікатори й номінанти антропометричного та анатомічного характеру, які відображають ті особливості, що не відповідають сучасному еталону краси й естетичному стандарту. Особливо активно процеси евфемізації охоплюють мікрополя «*надлишкова вага*» (в англ. мові: «*calorie counter*» та ін.); «*низькорослість*» (в англ. мові (20 одиниць): «*vertically challenged*»); «відсутність волоссяного покриву на голові» (у французькій мові (17 одиниць): «*qui n'a pas de gazon sur la terrasse*»; «*qui n'a plus de fil sur sa boutine*»; «*qui n'a plus de mousse sur le caillou*»); «*дефекти перцепції*» і перш за все мікрогруп «*глухота*» (в англ. мові: «*aurally challenged*») та «*сліпота*» (в англійській мові (7 одиниць): «*optically challenged*»; в укр. мові (1 одиниця): «*із проблемами зору*»).

Аналіз матеріалу засвідчив, що евфемізації підлягають багато слів і виразів, які вказують на відхилення психічного характеру (ідіотизм, шизофренія тощо) з використанням різноманітних механізмів евфемізації, наприклад, в англ. мові (36 одиниць): «*not very clever*» (літота); в укр. мові (9 одиниць): «*які відрізняються рефлексією творчої особистості*» (детермінологізація); у франц. мові (10 одиниць): «*qui a une santé*» (антифразис) та ін.

Найактивнішій евфемізації підлягають лексеми і лексикалізовані словосполучення, які вказують на хворих важкими або невиліковними хворобами (рак, СНІД та ін.). Так, у російській мові «*раковый больной*» за допомогою генералізації перетворюється в «*человека с опухолью*».

Аналогічний спосіб евфемізації застосовується в інших мовах, наприклад, в англійській: «*a person having a growth*»; в українській мові «людина, яка має пухлину» тощо.

Активна евфемізація відбувається і в мікрогрупі «*венеричні захворювання*», перш за все, в мікропідгрупі «*хворий на сифіліс*» (наприклад, в англ. мові (19 одиниць): «*having a disease of love*»); в укр. мові (5 одиниць): «*безносий*»; у франц. мові (2 одиниці): «*qui a mal de Naples*» та ін.).

На основі аналізу словників схарактеризовано евфемістичні найменування, які, вуалюючи різноманітні фізичні недоліки й психічні відхилення, не дозволяють розглядати носія цих недоліків як убогу особистість, а змушують оцінювати його як людину з особливими специфічними якостями. Завдяки цим евфемізмам особистість не десоціалізується, не відчужується від інших людей, а розглядається як рівноправний член суспільства. Евфемія в цій сфері допомагає актуалізувати одну з найважливіших ідеологем, на якій ґрунтується політкоректність, – «багатство в різноманітності». Домінуючими у цих випадках є семи «*особливий*», «*специфічний*», які витісняють семи «*дефект*», «*недолік*», «*відхилення*».

Внаслідок дослідження дісталися висновку, що в мовах тих країн, де суспільство вимогливо ставиться до політкоректності, вважаючи її одним з індикаторів демократизації всіх сфер життя (англійська, французька мови), спостерігається більш високий ступінь евфемізації у сфері психофізіологічних характеристик особистості, ніж у мовах (українська, російська), що функціонують у країнах із менш розвиненою системою демократичних інститутів, де принципи загальної рівності людей і розвиток можливостей ще не став імперативом.

У макрополі «*Смерть*» у якості евфемістичних синонімів антецедента «померлий» в усіх аналізованих мовах характерним є використання елементів, які взяті з фідеїстичної донорської області (біблейські алюзії).

У російській мові (5 елементів) можна знайти, наприклад, «*призваний Богом*»; у франц. мові (23 одиниці) – «*qui a rendu son âme a Dieu*»; в англ. мові (40 одиниць) – «*gathered to God*» та ін. У французькій та англійській мовах мають місце також евфемізми-алюзії на міфологічні сюжети: «*qui a bu le Styx*»; «*who passed to the other side of the Styx*».

Одним з головних асоціатів у всіх мовах є «перехід до іншого світу», де життя не закінчується, а продовжується, хоча й в іншій якості: у рос. мові: «*ушедший в мир иной*» [10]; в англ. мові: «*who entered the next world*».

У французькій мові спостерігається багато метафоричних утворень, які мають не піднесену, а профанну, приземлену, основу, зокрема пов'язану з фінансовою діяльністю та діловодством: «*deposé son bilan*», «*deposé son mandat*», «*qui a avalé son bulletin de naissance*» та ін.

У макрополі «Вік» евфемія, перш за все, стосується елементів мікрополя «Старість». У всіх аналізованих мовах слова і вирази з такими негативними семами, як «наближення смерті», «немічність», «психічні відхилення», при евфемізації витісняються словами і виразами, де на перший план висуваються меліоративні семи «досвід», «мудрість», «розсудливість». Наприклад, в англійській мові можна знайти евфемістичний кваліфікатор «wise»; у французькій мові – «*experimenté*»; в українській – «з великим досвідом» [11].

Практично у всіх досліджуваних мовах спостерігаються евфемізми, які утворені в результаті зсуву (переміщення) за віковою шкалою у бік зменшення віку, наприклад, замість слів та словосполучень з експлікованою семою «старий» використовуються вирази із семою «середнього віку» (в англ. мові (20 одиниць): «*of middle age*»; у франц. мові (14 одиниць): «*dans son midi*»; в укр. мові (13 одиниць): «середнього віку»; в рос. мові (8 одиниць): «*среднего возраста*»).

Стійким асоціатом у макрополі «Старість» у всіх мовах є меліоратив з базовою семою «золотий» (наприклад, в укр. мові: «що переживає свій золотий вік»; у рос. мові: «*переживающий золотую пору своей жизни*»; у франц. мові: «*en âge d'or*»; в англ. мові: «*golden-ager*»).

У цілому аналіз показав, що процеси евфемізації у сфері антропосемічних концептів відбуваються дуже активно, що призводить до збагачення вказаних мов новими словами та виразами, а також до подальшого розвитку полісемії вже існуючих лексичних одиниць.

Одержані результати дослідження дали змогу зробити наступні висновки. Головним імпульсом появи активної евфемізації в антропосемічній сфері є наявність значної кількості лексико-семантичних лакун, створених у результаті появи цілої низки небажаних або заборонених слів, табування яких зумовлене етичними чи іншими конвенціями прагматичного характеру, що склалися під час виникнення комунікативних схем (фреймів), які передбачають наявність мітигаційних компонентів.

У процесі евфемізації застосовуються різні лінгвосемантичні механізми. У всіх чотирьох аналізованих мовах найчастіше використовуються прийоми генералізації, метафоризації і метонімізації у різних модифікаціях.

Разом з тим, кожна мова відрізняється і своїми особливостями. Перш за все, це стосується французької мови (тут спостерігається більше, ніж в інших мовах, використання міфологічних алюзій; використання престижних слів із сфери дворянських титулів, підвищена евфемістична активність окремих мікрополів).

Евфемізми не є розрізненими, хаотичними мовними утвореннями. Вони вступають у системні відношення з іншими одиницями, у тому числі, з тими, які репрезентують той самий концепт, зокрема вони входять до СР різних лінгвоконцептуальних рівнів, утворюючи в них свою евфемістичну зону (ЕЗ). Елементи ЕЗ одного

синонімічного ряду знаходяться не тільки в еквонімічних відношеннях, але й можуть мати градуальні кореляції, а також відрізнятися у стилістичному плані.

Перспектива подальших досліджень за обраною темою полягає у вивченні особливостей виникнення комунікативних схем (фреймів), які передбачають наявність мітигаційних компонентів.

Список використаної літератури

- 1. Holder B.** A Dictionary of Euphemisms: How not to Say what you Mean / B. Holder. – Oxford : University Press, 2008. – 412p. **2. Neaman J.** A Dictionary of Euphemisms / J. Neaman, C. Silver. – London : Unwin Paperbacks, 1984. – 320 p. **3. Rawson H.** A Dictionary of Euphemisms and other Doubletalk. – London & Sidney : Macdonald & Co., 1983. – 312 p. **4. Виссон Л.** Язык оптимистов и политкорректность / Л. Виссон // Русские проблемы в английской речи. Слова и фразы в контексте двух культур. – М. : Р. Валент, 2003. – С.29 – 48. **5. Зацний Ю. А.** Сучасний англомовний світ і збагачення словникового складу / Ю. А. Зацний. – Львів : Паіс, 2007. – 228 с. **6. Кацев А. М.** Эвфемизм в современном английском языке. Опыт социолингвистического описания: Автореф. дис. кандидат фил. наук: спец. 10.02.04 «Германські мови» / А. М. Кацев. – Л. : Ленинградский гос. пед. ин-т им. А. И. Герцена, 1977. – 22 с. **7. Остроух А. В.** «Политическая корректность» в США: культурологический аспект проблемы: автореф... дис. канд. культурологии: 24.00.02. / А. В. Остроух – М. : Москов. пед. гос. ун-т, 1998. – 25 с. **8. Потапова Н. М.** Особенности семантики эвфемизмов (на материале английского языка делового общения) / Н. М. Потапова // Вестник Московского университета. – Сер.9: филология. – 2009. – №1. – С. 126 – 134. **9. Царева М. Р.** Эвфемизмы как лингвистическое явление (на материале совр. англ. языка) / М. Р. Царева, И. О. Реуонова // Некоторые проблемы германской филологии. – Пятигорск, 2000. – С. 31 – 39. **10. Аксенов В.** Остров Крым / В. Аксенов // Юность. – 1989. – т. 1 – С. 35 – 48; Т.2 – С. 33 – 57; Т.3 – С. 28 – 45; Т.4 – С. 46 – 64; Т.5 – С. 38 – 61. **11. Кононенко Є.** Зрада / Є. Кононенко. – Львів : Кальварія, 2002. – 160 с.

Кантур К. О. Антропосемічна евфемія в концептуальному макрополі «Вік та стан здоров'я людини» (на матеріалі англійської, французької, української та російської мов)

Стаття висвітлює питання, пов'язані з функціонуванням антропосемічних евфемізмів у концептуальному макрополі «Вік та стан здоров'я людини» у чотирьох різносистемних мовах (українській, російській, англійській та французькій) шляхом визначення факторів, що обумовлюють поновлення евфемістичного простору новими одиницями, а також проведенням аналізу лінгвістичних, концептуально-семантичних і прагматичних особливостей антропосемічних евфемізмів у різних типах

дискурсу, визначенням питань впливу різних чинників на рівень активності евфемістичних процесів з урахуванням новітніх тенденцій і реалій сьогодення.

Ключові слова: евфемізм, евфемія, евфемістичний простір, антропосемічна концептуальна сфера.

Кантур К. А. Антропосемическая эвфемия в концептуальном макрополе «Возраст и состояние здоровья человека» (на материале английского, французского, украинского и русского языков)

Статья рассматривает вопросы, связанные с функционированием антропосемических эвфемизмов в концептуальном макрополе «Возраст и состояние здоровья человека» в четырех разносистемных языках (украинском, русском, английском и французском) путем определения факторов, обуславливающих пополнение эвфемистического пространства новыми единицами, а также проведением анализа лингвистических, концептуально-семантических и прагматических особенностей антропосемических эвфемизмов в разных типах дискурса, определением вопросов воздействия различных факторов на уровень активности эвфемистических процессов с учетом тенденций и реалий современности.

Ключевые слова: эвфемизм, эвфемия, эвфемистическое пространство, антропосемическая концептуальная область.

Kantur K. O. Anthrothemic Euphemia in the Conceptual Field of «The Age and Health Condition of a Human Being» (on the Materials of the English, French, Ukrainian and Russian Languages)

The article deals with the questions of euphemisms functioning in the conceptual field of «The Age and Health Condition of a Human Being» in different systems four languages (English, French, Ukrainian and Russian) by the means of the identification factors, stipulating the enriching of the euphemistic field with new items and by the analysis of linguistic, conceptual-semantic and pragmatic features of anthrothemic euphemisms in different types of the discourse by determination the matters of different factors influence on the level of activity of euphemistic processes taking into account modern tendencies and realities.

Key words: euphemism, euphemia, euphemistic field, anthroposemantic conceptual sphere.

Стаття надійшла до редакції 21.01.2013 р.

Прийнято до друку 28.02.2013 р.

Рецензент – д. філол. н., проф. Мізецька В. Я.